

Młodzież z placówek resocjalizacyjnych w SIECI

Rozpoznanie obejmujące zagadnienia związane z korzystaniem z Internetu przez wychowanki i wychowanków zakładów poprawczych i młodzieżowych ośrodków wychowawczych – świadomością zagrożeń, potrzeb i barier

Opracowanie powstało w ramach projektu realizowanego przez Fundację po DRUGIE

Nie daj się złapać w SIECI

Projekt współfinansowany ze środków The Velux Foundations
w ramach programu „Bezpieczne dzieciństwo” Fundacji Dzieci Niczyje

CELE:

Fundacja po DRUGIE na przełomie października i listopada 2014 roku przeprowadziła badania ankietowe wśród wychowanek i wychowanków placówek resocjalizacyjnych, które miały na celu znalezienie odpowiedzi na pytania:

- w jakim zakresie wychowanki i wychowankowie placówek resocjalizacyjnych korzystają z Internetu w czasie pobytu w placówce;
- w jakim zakresie wychowanki i wychowankowie placówek resocjalizacyjnych korzystają z Internetu poza placówką;
- jak kształtują się potrzeby i oczekiwania dziewcząt i chłopców przebywających w placówkach resocjalizacyjnych w zakresie korzystania z Internetu - poszukiwane treści, tworzenie własnych przekazów;
- jaka i czy jest świadomość zagrożeń związanych z korzystaniem z Internetu.

Wyniki rozpoznania - określenie potrzeb, barier, poziomu świadomości - są podstawą do stworzenia przez specjalistów Fundacji po DRUGIE programu edukacyjnego pt. „Nie daj się złapać w SIECI”, ale również pozwalają na szerokie rozpoznanie sytuacji wychowanek i wychowanków w kontekście korzystania z Internetu.

GRUPA:

W badaniu wzięło udział 165 osób (48 dziewcząt i 117 chłopców) przebywających w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych - 62 osoby oraz zakładach poprawczych - 103 osoby (tab. 1), w wieku od 13 do 20 lat.

Tabela 1a.

Rozkład płci w próbie badanej

Liczebność

		placówka		ogółem
		MOW	ZP	
płeć	kobieta	35	13	48
	mężczyzna	27	90	117
	ogółem	62	103	165

Młodzież uczestnicząca w badaniu w zdecydowanej większości pochodzi ze środowiska miejskiego (89,7%) - głównie ze średnich (38,8%) i dużych (37,6%)

Wychowanki i wychowankowie placówek resocjalizacyjnych są umieszczeni w nich na mocy sądowych postanowień. Powodami umieszczenia w młodzieżowym ośrodku wychowawczym i zakładzie poprawczym są demoralizacja, jak również popełnione przez nieletnich czyny karalne.

Większość wychowanek i wychowanków wywodzi się ze środowisk dysfunkcyjnych (ubóstwo, przemoc, alkohol, pobyty w zakładach karnych itp.); znaczna część z nich ma w swoim doświadczeniu również pobyty w pogotowiach opiekuńczych, domach dziecka, rodzinach zastępczych.

NET W PLACÓWCE:

Zgodnie z treścią art. 95cc § 1. pkt. 7 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich korzystanie z Internetu w **zakładach poprawczych** jest formą nagrody, którą wychowanka/wychowanek może uzyskać m.in. za właściwe zachowanie, wyróżniające wykonywanie obowiązków, wzorowe przestrzeganie regulaminu lub osiągnięcie bardzo dobrych wyników w nauce.

W przypadku **młodzieżowych ośrodków wychowawczych** zasady korzystania z Internetu są regulowane wewnętrznymi dokumentami placówek. Te regulacje zatem wyglądają różnie - ale co do zasady są zbliżone do obowiązujących w zakładach poprawczych. Dobre oceny i dobre zachowanie wychowanek i wychowanków przekładają się na częstszą, swobodniejszą możliwość korzystania z Internetu.

Wskazane zasady mają swoje odbicie w rzeczywistości.

Wychowankowie/wychowanki zakładów poprawczych i młodzieżowych ośrodków wychowawczych biorący udział w badaniu wskazali, iż dostęp do Internetu mają zagwarantowany w czasie zajęć komputerowych - co nie zawsze wiąże się ze swobodnym użytkowaniem sieci, ale często z wykonywaniem zadań wskazanych przez nauczyciela.

Dostępność i możliwość korzystania z Internetu dla własnych potrzeb jest zróżnicowana i jak wynika z rozpoznania dużo bardziej ograniczona w zakładach poprawczych, niż w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych.

ZATEM:

Wychowanki MOW (35 osób) wskazały, iż podczas zajęć pozalekcyjnych tylko w określonych godzinach i pod opieką wychowawcy mogą korzystać z Internetu w telefonie (13 wskazań) lub pracowni komputerowej/bibliotece (22 wskazania). Dziennie nie poświęcają na korzystanie z Internetu więcej niż 1 godzinę.

Wychowankowie MOW (27 osób) biorący udział w badaniu jednogłośnie wskazywali na brak możliwości korzystania z Internetu w ich placówkach poza zajęciami szkolnymi, gdzie dostęp ten odbywa się tylko pod kontrolą wychowawców.

Wychowanki ZP mogą korzystać z Internetu tylko w sali komputerowej w określonych godzinach i pod opieką wychowawcy (13 wskazań). Czas dziennego użytkowania Internetu, podobnie jak w ośrodku wychowawczym, nie przekracza godziny dziennie.

Wychowankowie ZP mają dostęp do sieci jedynie w sali komputerowej, z której korzystają albo w określonych godzinach (20 wskazań), albo w określonych godzinach i pod opieką wychowawcy (49 wskazań). 21 wskazań odnosiło się do braku możliwości użytkowania Internetu poza podstawowymi zajęciami szkolnymi.

CZAS W SIECI:

Najczęstsze wskazanie odnoszące się do dziennego czasu korzystania z Internetu oscyluje wokół godziny¹.

57 osób spędza w sieci mniej niż jedną godzinę. 10 osób może poświęcać na to od jednej do dwóch godzin, a 2 osoby od trzech do czterech godzin.

Pomimo popularności Internetu wśród młodzieży blisko 60% badanych nie uważa, że jest on jedyną szansą na utrzymywanie kontaktu z prawdziwym życiem poza placówką, są przecież telefony, widzenia i przepustki.

CIEKAWY:

W odniesieniu do czasu i dostępności Internetu w placówce niezwykle ciekawe okazały się nie tyle same wyniki ankiet, ale przede wszystkim dopiski znalezione na nich wykonane przez wychowanków. W swoich komentarzach postulowali oni poszerzenie możliwości korzystania z sieci, sugerowali przeprowadzenie w tej sprawie rozmowy z dyrektorem lub pisali, że nie udzielają odpowiedzi na pytania dotyczące Internetu w placówce, bo i tak nie mają do niego dostępu i „nie ma o czym gadać”.

¹ Wychowanki/wychowankowie nie udzielili odpowiedzi na wszystkie pytania, stąd nie zawsze w badaniu możliwe jest odniesienie się do sytuacji wszystkich ankietowanych.

NET „NA WOLNOŚCI”:

Poza placówką młodzież zdecydowanie częściej korzysta z Internetu. Stały dostęp do sieci w domach ma 78,2% wszystkich wychowanków/wychowanków. Internetem w telefonie posługuje się 69,1% badanych.

Dziennie, poza placówką, na przeglądanie różnych stron internetowych młodzież poświęca od 1 do więcej niż 5 godzin (tab. 2).

Tabela 2.

Rozkład czasu poświęcanego na korzystanie z Internetu poza placówką

	Częstość	Procent
1-2 godziny	75	45,5
3-4 godziny	51	30,9
4-5 godzin	12	7,3
więcej niż 5 godzin	18	10,9
w ogóle	9	5,5
Ogółem	165	100,0

CO W NECIE PISZCZY...

Czego szukają w Internecie wychowanki i wychowankowie placówek resocjalizacyjnych? Na podstawie uzyskanych w badaniu wyników należy wyszczególnić dwa typy użytkowania, które mają niejako równoległy charakter (na każdym etapie uzupełniają i przenikają się). Są to zarówno: **komunikacja** odbywająca się poprzez rozmowy, komentarze, polubienia, udostępnianie treści, jak również **poszukiwanie treści** - głównie rozrywkowych i towarzyskich.

Ulubione strony:

Wychowanki i wychowankowie wskazują przede wszystkim na portale społecznościowe:

- ✓ facebook.com
- ✓ nasza-klasa.pl
- ✓ fotka.pl
- ✓ askm.pl

Niezwykle popularny jest również youtube.com umożliwiający bezpłatne umieszczanie i odtwarzanie strumieniowe filmów.

Dużą popularnością cieszą się także inne strony poświęcone muzyce i filmom (zarówno ich odtwarzaniu jak i pobieraniu): ulub.pl, wrzuta.pl, nuty.pl, kinomaniak.pl, zalukaj.pl, efilmy.pl.

Już z powyższych wskazań można wynieść, iż ważne miejsce zajmuje **rozrywka**. Strony należy jeszcze uzupełnić o kolejne „ulubione kliknięcia”:

- ✓ demotywatory.pl
- ✓ kwejk.pl
- ✓ besty.pl
- ✓ temysli.pl

Wśród wskazywanych stron nie zabrakło także serwisów z grami on-line:

- ✓ kurnik.pl
- ✓ gry.com.

Poważny niepokój budzą wskazania odnoszące się do stron o używkach:

- ✓ ask.pl
- ✓ thc-thc.pl
- ✓ dopalacze.com
- ✓ kolekcjoner.nl.

Wskazania w niewielkim stopniu różnią się ze względu na płeć. Można jednak zauważyć, iż **dziewczęta** zdecydowanie częściej zaglądają na strony poświęcone modzie i urodzie np.:

- ✓ szpileczki.pl
- ✓ lula.pl
- ✓ modanaurode.pl.

Chłopcy więcej uwagi poświęcają wydarzeniom sportowym:

- ✓ eurosport.onet.pl
- ✓ sport.pl

Oraz kulturze hip-hopu:

- ✓ rapportal.pl
- ✓ rapduma.pl

Oraz portalom erotycznym m.in. RedTube.net.pl.

Mniejszą popularnością cieszą się platformy transakcyjne on-line i sklepy internetowe typu allegro.pl, olx.pl, merlin.pl, co zapewne można przypisać możliwościom finansowym wychowanek/wychowanków.

DO CZEGO SŁUŻY INTERNET?

Tu potwierdza się wcześniejsze spostrzeżenie, że Internet to przede wszystkim rozrywka i komunikacja.

Najczęściej młodzież wykorzystuje sieć do:

- ✓ słuchania muzyki i oglądanie filmów on-line - 88,9%
- ✓ korzystania z serwisów społecznościowych - 83%
- ✓ pobierania różnych plików np. muzyki, filmów, gier itp. - 72,1%.

W dalszej kolejności wśród odpowiedzi znalazło się m.in.:

- ✓ komunikowanie się ze znajomymi przez komunikatory np. GG, Skype, Tlen, IRC - 65,4%
- ✓ poszukiwanie informacji - 59,4%
- ✓ korzystanie z czatów internetowych - 54,5%
- ✓ przeglądanie portali informacyjnych - 52,2%².

Zdecydowanie rzadziej nastolatki wykorzystują sieć do:

- ✓ nauki rozumianej jako rozwiązywanie zadań domowych, korzystanie ze słowników, encyklopedii itp. - 62,4%
- ✓ grania w gry on-line - 52,5%
- ✓ przeglądania lub udziału w forach internetowych - 48,5%
- ✓ sprawdzania poczty email - 47,2%
- ✓ dokonywania zakupów - 37,6%

Dokonywanie płatności i czytanie/prowadzenie bloga są czynnościami, do których zdecydowana większość młodzieży nigdy nie wykorzystuje łączy internetowych. Odpowiednio 50,3% i 41,8% spośród wszystkich osób badanych.

NIEPOKOJĄCE...

25,4% wychowanków i wychowanków wykorzystywało Internet do poszukiwania stron promujących używki, zachowania autodestruktywne oraz suicydalne!

² Warto tu zaznaczyć, że w ankiecie nie znalazło się pytanie odnoszące się do treści, których młodzież poszukuje w portalach informacyjnych. Z doświadczeń FpD związanych z obserwacją profili facebookowych wychowanków i wychowanków wynika, że treści, które interesują wskazaną młodzież mają głównie charakter sensacyjny lub odnoszą się do czynów popełnionych przez nich samych lub ich kolegów/koleżanki.

55,7% badanych posiada wirtualnych znajomych, jednocześnie przyznają oni, że czaty, portale i fora są doskonałym miejscem do zawierania nowych znajomości.

63% z nich zdarzyło się także kontynuować internetową znajomość w świecie rzeczywistym. Do spotkań dochodziło najczęściej w miejscach publicznych - 46,6%. Ale nie tylko: pod domem jednej z osób zainteresowanych - 8,5% lub też w mieszkaniu którejś ze stron - 7,9%.

Jak sprawdzić nową znajomość? Zadzwoń!

54% wszystkich badanych zgadza się ze stwierdzeniem, że zanim dojdzie do spotkania należy porozmawiać z tą osobą przez telefon, gdyż w ten sposób można się wiele dowiedzieć.

TYLKO 33,9% nastolatków informowało kogoś ze swojego bliskiego otoczenia o tym, że umawia się z nieznajomą/nieznajomym na randkę! Pozostali umawiający się na spotkanie w świecie rzeczywistym nie dostrzegali takiej potrzeby. Warto tu jeszcze raz podkreślić fakt, że byli wśród nich tacy, którzy zapraszali nieznajomych do swojego domu lub udawali się do domu nieznajomego/nieznajomej.

ZAGROŻENIA/WYOBRAŻENIA

Zaufanie

77% wychowanek i wychowanków zgadza się ze stwierdzeniem, że nie można wychodzić z założenia, że każda osoba poznana przez Internet może być niebezpieczna.

Popularność

Istnienie portali społecznościowych to dodatkowe źródło szybkiego rozpowszechnienia zdjęć, muzyki i filmów. Nie ma nic prostszego aniżeli umieścić je na własnym „wall-u”, wrzucić link na profil znajomego, czy do ogólnodostępnych aplikacji. Za pośrednictwem jednego kliknięcia rozpowszechniamy to, co chcemy w tempie ekspresowym.

78,8% wszystkich badanych upowszechnia w ten sposób m.in. własne zdjęcia. Co istotne jedynie co 3 osoba zastanawia się nad tym kto będzie oglądał upublicznione fotografie³.

Otwartość

95,7% badanych posiada własne konto e-mail, które najczęściej (60%) zabezpieczane jest hasłem zawierającym minimum osiem znaków, wielkie litery i cyfry. Skrzynki mailowe zabezpieczone prostym hasłem posiada 28,5%.

Opcję powiadomienia sms o próbach zalogowania się przez nieuprawnione osoby posiada 25% dziewcząt i chłopców.

Swoje hasło częściej niż raz do roku zmienia 10,3%.

0,6% osób badanych przyznało, że nie zabezpiecza konta, hasło ma zapisane w widocznym miejscu, a czasem nawet udostępnia je znajomym⁴.

³ Warto tu również zauważyć (co wynika z praktyki FpD), iż zdjęcia upubliczniane przez dziewczęta – przybrane pozy, skąpe stroje – mogą wywołać niepożądane reakcje otoczenia, w tym narazić dziewczęta na szybkie przydzielenie im określonych epitetów.

⁴ Dane nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź

Nałóg

66,7% dziewcząt i chłopców jest świadoma faktu, iż od Internetu i komputera można się uzależnić.

Wiarygodność

78,7% wychowanków i wychowanków uważa, że Internet to wiarygodne źródło informacji. Młodzież czerpie z niego wiedzę w sprawach, o których zwykle trudno rozmawiać z dorosłymi - seks, antykoncepcja. Aż 79,4% poszukuje wiedzy z zakresu seksualności człowieka właśnie w sieci.

Pornografia

Większość badanych jest zdania, że znalezienie pornografii w sieci nie stanowi problemu (93,3%). Aż 69,7% osób (w tym 8,48% dziewcząt) przyznaje, że oglądało filmy/zdjęcia erotyczne w Internecie.

Nie zawsze było to jednak wynikiem ich zamierzonych poszukiwań. 61,2% dziewcząt i chłopców doświadczyło oglądania treści pornograficznych przez przypadek.

Ponadto 27,6% wychowanków i wychowanków przyznaje, że doświadczyli sytuacji, w której byli namawiani przez nieznaną osobę do seksu. (Warto podkreślić, że takie zdarzenia miały miejsce nie tylko w stosunku do dziewcząt).

Reakcje na niedwuznaczne propozycje były różne - blokowanie rozmówcy, natychmiastowe zakończenie znajomości, ignorowanie rozmówcy, zdecydowana odmowa (również z użyciem wulgaryzmów), zgłoszenie nadużycia prywatności. Jedynie dwie osoby przyznały, że kontynuowały rozmowę, ale traktowały to w formie żartu w efekcie czego „do niczego nie doszło”.

Bez konsekwencji?

45,5% wszystkich osób uczestniczących w badaniu zgadza się ze stwierdzeniem, że w Internecie człowiek jest anonimowy, a co za tym idzie można pozwolić sobie na więcej.

I tak aż 54,5% nastolatków uważa, iż Internet jest doskonałym miejscem, aby powiedzieć co się naprawdę myśli, bo niektóre rzeczy trudno wyrazić patrząc komuś prosto w oczy.

47,3% wychowanków i wychowanków przyznaje, że zdarzają się sytuacje, w których dopuszczają się obrażania, obmawiania lub atakowania innych za pośrednictwem Internetu. 14% młodzieży było także ofiarami takich zachowań ze strony innych użytkowników.

W większości młodzież przyznaje, że nie posiada wiedzy na temat konsekwencji jakie może nieść za sobą udostępnianie w sieci intymnych materiałów i/lub pisanie nieprzemyślanych rzeczy.

Sporadycznie wśród odpowiedzi znajdowały się wzmianki o karze pozbawienia wolności, wejściem w konflikt z prawem, wstydzie, dezaprobacie ze strony innych (brak szacunku, wyśmiewanie, wytykanie palcami, poniżanie, szykanowanie, prześladowanie).

PODSUMOWANIE

Przeprowadzone badanie pokazuje, że bez wątpienia - pomimo iż przebywanie w ośrodku o charakterze izolacyjnym znacznie ogranicza dostęp młodzieży do Internetu, - jest on ważnym źródłem komunikacji ze światem (zarówno w kontekście odbioru jak i tworzenia treści).

Zdecydowanie najważniejszą funkcją Internetu wg badanych jest funkcja rozrywkowa, co zapewne jest związane również z niskimi, nie rozbudzonymi potrzebami poznawczymi grupy.

Zachowania podejmowane w sieci przez wychowanki i wychowanków placówek resocjalizacyjnych nie zawsze są dyktowane rozsądkiem i wiedzą na temat zagrożeń z tego wynikających - młodzież nie zabezpiecza swoich danych, w sposób lekkomyślny publikuje zdjęcia i intymne informacje na swój temat. Jest ufna i nie stawia granic w sposób, który pozwoliłby uchronić ją przed zagrożeniami.

Dodatkowo niepokojący jest fakt związany z szerzeniem przez młodzież treści obraźliwych, oceniających (zwykle przekraczających granice dobrego smaku, wulgarnych)⁵ i dalej - brak jakiegokolwiek świadomości wynikających z takich zachowań konsekwencji.

Obraz wyłaniający się z przeprowadzonego badania bez wątpienia świadczy o konieczności prowadzenia działań edukacyjnych wśród wychowanek i wychowanków placówek resocjalizacyjnych.

Oferta edukacyjna przede wszystkim powinna zawierać zagadnienia pozwalające na podniesienie świadomości dotyczącej zagrożeń i konsekwencji wynikających z korzystania z Internetu oraz mowy nienawiści, jednocześnie powinna uwzględniać rozbudzanie nowych potrzeb związanych z użytkowaniem sieci przez młodzież.

⁵ Często na profilach facebookowych wychowanek i wychowanków spotka się określenia w stylu: frajer, konfident, suka itp.